

УДК 330

Озімчук О.В.

викладач кафедри економіки та обліку господарської діяльності,
Нововолинського навчально-наукового інституту економіки та менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

IMPACT OF INVESTMENT ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено динаміку залучення та використання іноземних інвестицій в економіку нашої країни. Виділено основні наслідки прямих іноземних інвестицій для економіки України. Запропоновано заходи щодо поліпшення змісту і розподілу іноземних інвестицій.

Ключові слова: іноземні інвестиції, державне регулювання, інвестиційний клімат, галузева структура прямих іноземних інвестицій, економічний розвиток.

АННОТАЦИЯ

В статье исследована динамика привлечения и использования иностранных инвестиций в экономику нашей страны. Выделены основные последствия прямых иностранных инвестиций для экономики Украины. Предложены меры по улучшению содержания и распределения иностранных инвестиций.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, государственное регулирование, инвестиционный климат, отраслевая структура прямых иностранных инвестиций, экономическое развитие.

ANNOTATION

This paper observed the dynamics of attraction and use of foreign investment in our country. The main effects of foreign direct investments to the economy of Ukraine. Some measures to improve the content and distribution of foreign investment.

Keywords: foreign investment, government regulation, investment climate, industrial structure of foreign direct investment, economic development.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку в Україні склалась досить складна ситуація. Серед безлічі проблем, що сприяли економічній кризі та уповільнили перехід України на шлях до економічного зростання, є низька інвестиційна активність. Процес залучення інвестицій торкається найглибших основ господарської діяльності, визначає процес економічного розвитку взагалі.

У нинішніх умовах інвестиції є одним з основних засобів забезпечення необхідних умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень у народному господарстві, прискорення технічного прогресу, зростання якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях [1, с. 354]. Актуальність цієї теми пояснюється тим, що інвестиційна політика держави та насамперед залучення іноземного капіталу відіграють велику роль у розвитку економіки та сприяють більшій ефективності ведення народного господарства. Іноземні інвестиції до економіки нашої країни, особливо під час економічної кризи, є край необхідними. Тому наступне, більш глибоке вивчення та дослідження шляхів залучення іноземних інвестицій, є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у зазначеному напрямку зробили вітчизняні вчені, такі як: В.Г. Федоренко [6, с. 158], В.А. Худавердієва. Однак окремі питання цієї проблематики потребують детального наукового дослідження і практичного вирішення. На сучасному етапі вплив іноземних інвестицій на економіку країни досліджується у працях В. Борщевського, О. Федоренка, Б. Губського, Ю. Макогоня С. Захаріна, А. Шакіна Д. Лук'яненка, А. Омельченка, Н. Вознесенської, А. Пересади та багатьох інших.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу залучень іноземних інвестицій в економіку країни, виявлення тенденцій їх зміни, а також систематизація основних чинників впливу іноземних інвестицій на економіку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залучення інвестицій сьогодні особливо необхідне у ті сфери економіки, активізація яких допоможе вивести їх з кризового стану, зняти соціальне напруження в суспільстві. Насамперед це виробництво продуктів харчування, товарів першої необхідності та послуг. Справа не лише в тому, щоб задовольнити населення необхідними товарами та послугами, але й щоб здійснити їх імпортозаміщення, звільнивши валютні ресурси, що використовуються на імпорт товарів народного вжитку або сировини для їх виробництва.

Приймаючи рішення про розміщення виробництва в тій чи іншій країні інвестор, насам-

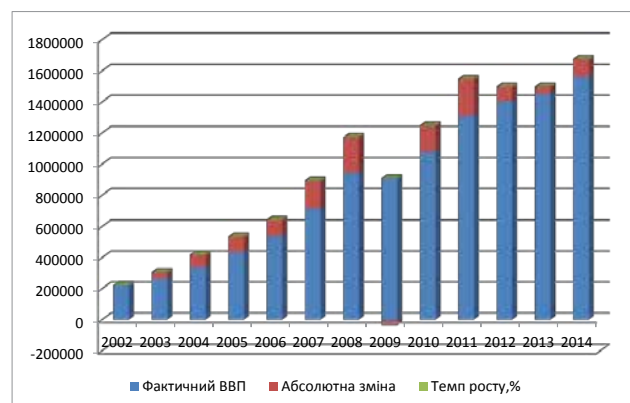

Рис. 1. Динаміка ВВП України з 2002 до 2014 р. (у млн грн)

перед оцінюється її потенційний інвестиційний ринок. Для інвестора визначення інвестиційної привабливості країни належить до складних завдань. Міжнародні агентства за основні параметри використовують макроекономічні показники, а саме: обслуговування внутрішнього та зовнішнього боргу, динаміку приросту ВВП та ін. (рис. 1).

Значного удару по позиціях України в міжнародному рейтингу завдала економічна криза, а також стала основною причиною скорочення інвестицій в національну економіку з боку іноземних інвесторів.

Збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій впродовж багатьох років є головним напрямом розвитку економіки України. Проте останніми роками економіка нашої держави так і не змогла викоринити глибокі структурні деформації і вагомо відстає від розвинених країн світу за загальними показниками всіх факторів виробництва та відповідно – рівнем добробуту населення.

Економічна ситуація, яка зараз склалась в Україні, значно ускладнює інвестиційну діяльність. Будь-який інвестор постійно діє, виходячи із розрахунку між отриманням можливого прибутку та ризиками. На відміну від учасників процесу купівлі-продажу товарів, інвестор планує вкласти свої кошти з розрахунком на майбутній результат і повинен бути впевненим у надійності операцій, які планує здійснити [2, с. 127].

Впродовж останніх кількох років можемо спостерігати покращення ситуації щодо залучення іноземних інвестицій в економіку нашої країни, проте обсяги залучених інвестицій наразі не відповідають тому рівню, який реально потрібен нашій економіці. За інформацією Держкомстату, на 31 грудня 2014 р. обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку України з початку інвестування, становив 45 916,0 млн дол., що з розрахунку на душу населення становить 1,07 тис. дол. США (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій

Основні надходження іноземних інвестицій в економіку України у 2014 р. були здійсненні з країн ЄС – 39 750,2 млн дол. США, що становить 86,6% від загального обсягу інвестованого

капіталу; з інших країн світу – 5 639,2 млн дол. США (13,4%). На кінець четвертого кварталу 2014 р. основними інвесторами України є такі країни, як Кіпр – 13710,6 млн дол., Німеччина – 5 720,5 млн дол., Нідерланди – 5 111,5 млн дол., Російська Федерація – 2 724,3 млн дол., Австрія – 2 526,4 млн дол., Велика Британія – 2 145,5 млн дол., Британські Віргінські Острови – 1 997,7 млн дол., Франція – 1 614,7 млн дол., Швейцарія – 1 390,6 млн дол., Італія – 999,1 млн дол., США – 862,3 млн дол., Польща – 831,2 млн дол., Беліз – 642,4 млн дол., інші країни – 5 639,2 млн дол. (рис. 3).

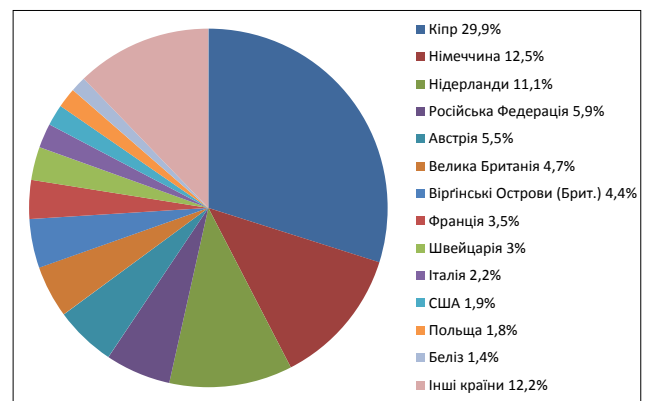

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції з країн світу в економіку України

1) Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь.

Примітка. Перелік країн визначено, зважаючи на найбільші обсяги інвестицій, що здійснені в економіку України.

Аналізуючи іноземні інвестиції за видами діяльності, треба зазначити, що інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності (табл. 1).

Серед видів економічної діяльності України максимально інвестиції зросли на підприємствах промисловості, де зосереджено 59 328,3 млн дол. США іноземних інвестицій, що становить 29,1% від їх загального обсягу, зокрема переробної – 41 040,5 млн дол. США (69% іноземних інвестицій, вкладених у промисловість), добувної – 18 287,8 млн дол. США (31%), у виробництво та розподіл електроенергії, газу та води – 22 580,0 млн дол. США (11%). У підприємства машинобудування – 13 956,0 млн дол. США. Проте варто вказати, що частка прямих інвестицій у промисловість у загальній структурі останніми роками має тенденцію до зниження. Хоча іноземних інвесторів більше приваблюють види діяльності з більш високим рівнем рентабельності. Так, за 2014 р. у фінансових установах акумульовано 6274,8 млн дол. США інвестицій, в підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном, інжиніринг, оренду та надання послуг

підприємцям – 8 432,9 млн дол. США, у підприємствах торгівлі, ремонту побутових виробів, автомобілів та предметів особистого вжитку – 19 623,8 млн дол. США [8].

Реформування економіки будь-якої країни, її структурне перетворення з оновленням виробництва товарів, ринкової та соціальної інфраструктури не може бути ефективним без належного інвестування. Це найважливіші основи для забезпечення конкурентоспроможності

національного товаровиробництва, без якого не може бути інтеграції нашої країни в Європейське Співтовариство. Складні відтворювальні процеси відбуваються винятково на базі інвестування. Чим воно більш активне, тим швидші темпи відтворення і ефективних ринкових перетворень [4, с. 245].

Вирішальну роль у забезпеченні виходу економіки з кризи, стабілізації її розвитку здійснює науково обґрунтована інвестиційна полі-

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності (млн грн)

Усього	2010	2011	2012	2013	2014
	189 060,6	259 932,3	293 691,9	267 728,0	204 061,7
Сільське, лісове та рибне господарство	11 567,5	17 039,0	19 411,0	19 059,0	17 137,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	15 727,8	24 252,6	31 528,2	22 863,2	18 287,8
Переробна промисловість	30 578,8	42 741,6	43 031,4	46 240,0	41 040,5
Постачання електроенергії, газу, води	9 680,7	21 136,0	27 134,0	34 490,2	22 580,0
Будівництво	32 790,3	34 855,0	44 894,9	46 317,8	33 869,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	18 867,5	24 389,8	24 800,7	22 379,5	19 623,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19 591,7	25 976,6	32 807,9	18 833,3	13 956,0
Фінансова та страхова діяльність	5 883,0	6 033,2	7 369,4	6 683,1	6 274,8
Операції з нерухомим майном	10 263,9	15 265,4	12 773,6	14 024,8	8 432,9
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	8 323,8	12 297,7	12 698,9	8 217,0	4 413,1
Освіта	1 935,1	2 223,9	1 502,7	1 053,9	627,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2 295,0	2 424,7	3 111,1	2 156,7	849,9
Надання інших видів послуг	669,0	1 196,2	459,9	230,5	158,2

Таблиця 2

Динаміка зміни прямих інвестицій за видами економічної діяльності

	Абсолютна зміна, млн грн				Темп приросту, %			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Усього	70871,7	33759,6	-25 963,9	-63 666,3	37,5	13,0	-8,8	-23,8
Сільське, лісове та рибне господарство	5 471,5	2 372	-352	-1 921,7	47,3	13,9	-1,8	-10,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	8 524,8	7 275,6	-8 665	-4 575,4	54,2	30,0	-27,5	-20,0
Переробна промисловість	12 162,8	289,8	3 208,6	-5 199,5	39,8	0,7	7,5	-11,2
Постачання електроенергії, газу, води	11 455,3	5998	7 356,2	-11 910,2	118,3	28,4	27,1	-34,5
Будівництво	2 064,7	10 039,9	1 422,9	-12 448,3	6,3	28,8	3,2	-26,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5 522,3	410,9	-2 421,2	-2 755,7	29,3	1,7	-9,8	-12,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	6 384,9	6 831,3	-13 974,6	-4 877,3	32,6	26,3	-42,6	-25,9
Фінансова та страхова діяльність	150,2	1 336,2	-686,3	-408,3	2,6	22,1	-9,3	-6,1
Операції з нерухомим майном	5 001,5	-2 491,8	1 251,2	-5 591,9	48,7	-16,3	9,8	-39,9
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	3973,9	401,2	-4481,9	-3803,9	47,7	3,3	-35,3	-46,3
Освіта	288,8	-721,2	-448,8	-426,8	14,9	-32,4	-29,9	-40,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	129,7	686,4	-954,4	-1 306,8	5,7	28,3	-30,7	-60,6
Надання інших видів послуг	527,2	-736,3	-229,4	-72,3	78,8	-61,6	-49,9	-31,4

тика держави. Саме вона визначає напрями, структуру, реальні джерела інвестицій, застосовує ефективні і раціональні заходи для виконання загальнодержавних, регіональних та місцевих технологічних і соціально-економічних програм, відтворює процеси на макро- й мікроекономічному рівнях. З метою ширшого залучення внутрішніх та іноземних інвесторів держава повинна створювати сприятливе підґрунтя для інвестиційного клімату.

Негативними факторами впливу на інвестиційний клімат в Україні є:

- фіскальна політика та оподаткування (основними проблемами є питання відшкодування ПДВ та перенесення збитків минулих періодів);

- відсутність чіткої регуляторної політики, як наслідок загальна нестабільність;

- військові дії на Сході України.

До основних переваг іноземного інвестування для економіки можна зарахувати такі:

- надходження сучасних технологій, техніки та обладнання;

- залучення фінансових ресурсів;

- створення нових робочих місць;

- посилення внутрішньої конкуренції;

- збільшення податкових надходжень до бюджету.

Для покращення інвестиційного клімату для розвитку економіки України необхідно здійснити такі заходи:

- забезпечення ефективного функціонування правової та судової сферах;

- викоринення корупції на всіх рівнях влади;

- лібералізація підприємницької діяльності через зменшення рівня бюрократії та спрощення регуляторного середовища;

- збільшення попиту громадян на українську продукцію;

- зменшення фіскального тиску на бізнес і зниження податків;

- інтенсивний розвиток українського ринку цінних паперів, забезпечення умов для розвитку сучасних фондових інструментів, біржової інфраструктури.

Пріоритетні завдання, які покликані збільшити іноземні інвестиції, це: 1) реформи у сферах економіки; 2) впровадження нових технологій у виробництво; 3) виробництво товарів широкого вжитку; 4) імпортозаміщення товарами вітчизняного виробництва [5, с. 67]. Але варто зазначити, що цілі інвесторів, які з'являються на національному ринку, часто суперечать внутрішній економічній програмі розвитку. Найбільше інвесторів цікавлять проекти, розраховані на короткострокову перспективу, з результатом у найкоротші строки. Дешевий доступ до українських сировинного ринку, науково-технологічної бази і кваліфікованої робочої сили також привернули увагу іноземних інвесторів. Покращенню інвестиційної діяльності сприятиме надання пільг

малому та середньому бізнесу, можливість реалізації вже розроблених інвестиційних проектів, що потребують, на рівні регіонів, створення спеціальних інформаційно-економічних підрозділів. Завдяки цьому реалізація цих заходів забезпечить сприятливий інвестиційний клімат для залучення іноземних коштів в умовах нестачі внутрішніх джерел фінансування та сприятиме пожвавленню економічної, зокрема інвестиційної та інноваційної діяльності, та покращення на цій основі соціальних умов можливе завдяки рішучим, комплексним, швидким і послідовним ринковим реформам, які сприятимуть підприємницькій ініціативі, забезпечать конкурентне середовище й нададуть економіці стимули ефективного розвитку.

Висновки та перспективи подальших розробок. Основними проблемами, які сьогодні гальмують процес залучення іноземних інвестицій, є: політична та законодавча нестабільність, проблема надання надійних гарантій захисту від змін українського законодавства, вагомий податковий та адміністративний тиск, високий рівень корумпованості та бюрократизму, високий рівень інфляції в країні та складний процес реєстрації, ліцензування і митних процедур. Головними шляхами вирішення проблем іноземного інвестування мають бути: поліпшення інвестиційного клімату через удосконалення загального та спеціального законодавства, що врегульовує відносини при здійсненні інвестицій відповідно до європейських норм; виконання інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»; впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування; надати урядові гарантії інвесторам і закріпити їх на законодавчому рівні. Подальші дослідження доцільно проводити для формування ефективної інвестиційної політики, яка б сприяла залученню іноземних інвестицій у економіку країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вовчак О.Д. Інвестування : навч. посіб. / О.Д. Вовчак. – Л. : Новий Світ-2000, 2008. – 620 с.
2. Даниленко А.А. Актуальні питання прямих іноземних інвестицій до України з ЄС (у контексті розширення Євросоюзу на Схід) / А.А. Даниленко // Фінанси України. – 2008. – № 1(146). – С. 127–137.
3. Малютин О.К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / Малютин О.К. // Фінанси України. – 2008. – № 11(156). – С. 65–74.
4. Стельмашук А.М. Іноземні інвестиції як чинник економічного зростання внутрішнього ринку України / А.М. Стельмашук // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 5(8). – С. 240–247.
5. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України [Електронний ресурс] / В.А. Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 62–71. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fu_2010_6_7.pdf.

6. Федоренко В.Г. Інвестознавство : підручник / В.Г. Федоренко. – 3-тє вид., допов. – К. : МАУП, 2004. – 480 с.
7. Феняк Л.А. Вплив іноземних інвестицій на економіку України. [Електронний ресурс] / Л.А. Феняк. – Режим доступу : <http://intkonf.org/fenyak-la-sidletskiy-ayu-vpliv-inozemnih-investitsiy-na-ekonomiku-uk-rayini/>.
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [веб-сайт]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.